

УДК 658.5

Руцишин Н. М.,

r.nadiya.m@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1198-8582,

Researcher ID: F-7297-2019,

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Руцишин М. О.,

marichka_r@i.ua, ORCID ID: 0000-0001-9584-1555,

здобувач, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Осечкін І. С.,

магістр, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті актуалізовано увагу до проблематики забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання, зокрема стратегічного планування відповідних процесів. Однак запропоновано й розроблено новативний підхід, коли інноваційна стратегія розвитку передбачає ширший спектр завдань та, відповідно, орієнтована на досягнення кращих більш системних результатів у цій сфері. Метою статті визначено розробку нових методико-прикладних підходів до формування й реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства, а також надання нового змісту і прикладного наповнення поняттю “інноваційна стратегія розвитку” в бізнесі. Таким чином, інноваційну стратегію розвитку підприємства запропоновано трактувати як загальний план, що орієнтований на досягнення мети і стратегічних цілей розвитку підприємства у довгостроковій перспективі, який розробляється і реалізується зі застосуванням новаторських підходів до стратегічного менеджменту та інструментарій якого передбачає зростання й реалізацію фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів за рахунок системної й ефективної інноваційно-технологічної активності. Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробці концепту нового бачення інноваційної стратегії розвитку підприємства, згідно з яким на вході застосовуються нові інноваційні підходи, методи та засоби стратегічного менеджменту при стратегічному плануванні розвитку й реалізації економічного потенціалу бізнесу, а на виході формується системна політика створення, впровадження і комерціалізації результатів досліджень і розробок, НДДКР та інноваційно-технологічної діяльності. Прикладне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблено інновативний підхід до формування інноваційної стратегії розвитку підприємства, який передбачає поетапне проходження трьох стадій: (1) підготовчої (формування інформаційно-аналітичного базису стратегічного планування), (2) діагностичної (аналізування інформації, інтегральне оцінювання інноваційного потенціалу та виявлення перспектив інноваційного розвитку підприємства), (3) організаційної (визначення місії, стратегічних цілей, напрямів інноваційного зростання підприємства, його стратегічних бізнес-одиноць, функціонально-структурних напрямів, продуктів). Визначення стратегічних пріоритетів у межах інноваційної стратегії розвитку бізнесу запропоновано здійснювати за типами / видами інновацій, а саме: продуктовими, ринковими, бізнес-технологічними, організаційно-управлінськими, інтеграційними та інтелектуально-кадровими.

Ключові слова: інноваційна стратегія, інноваційне зростання, механізм формування, стратегічний менеджмент, розвиток підприємства.

Rushchyshyn N. M.,

r.nadiya.m@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1198-8582,

Researcher ID: F-7297-2019,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Rushchyshyn M. O.,

marichka_r@i.ua, ORCID ID: 0000-0001-9584-1555,

Postgraduate, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

Osyechkin I. S.,

Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

MECHANISM FOR FORMATION OF THE INNOVATIVE STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE

Abstract. *The article pays attention to the issue of ensuring the innovative development of economic entities, in particular strategic planning of relevant processes. However, an innovative approach has been proposed and developed, when an innovative development strategy involves a wider range of tasks and, accordingly, is focused on achieving better, more systematic results in this area. The purpose of the article is to develop new methodological and applied approaches to the formation and implementation of the enterprise's innovative development strategy, as well as to provide new content and applied content to the concept of "innovative development strategy" in business. Thus, it is proposed to interpret the innovative strategy of enterprise development as a general plan aimed at achieving the goal and strategic goals of enterprise development in the long term, which is developed and implemented with the application of innovative approaches to strategic management and the toolkit of which provides for the growth and realization of the financial and economic interests of stakeholders due to systematic and effective innovative and technological activity. The scientific novelty of the obtained results lies in the development of the concept of a new vision of the innovative strategy of the enterprise's development, according to which new innovative approaches, methods and means of strategic management are applied at the input for strategic planning of the development and realization of the economic potential of the business, and at the output a systemic policy of creation, implementation and commercialization is formed of the results of research and development, R&D and innovative technological activity. The applied value of the obtained results is that an innovative approach to the formation of an innovative strategy for the development of the enterprise has been developed, which involves the gradual completion of three stages: (1) preparatory (formation of the information and analytical basis of strategic planning), (2) diagnostic (analysis of information, integral assessment innovative potential and identifying prospects for innovative development of the enterprise), (3) organizational (definition of the mission, strategic goals, directions of innovative growth of the enterprise, its strategic business units, functional and structural directions, products. The definition of strategic priorities within the innovative strategy of business development is proposed to be carried out by types / types of innovations, namely product, market, business-technological, organizational-management, integration and intellectual-personnel innovations.*

Keywords: innovative strategy, innovative growth, formation mechanism, strategic management, enterprise development.

JEL Classification: D04, M10, O21, O32

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-74-02>

Постановка проблеми. Як відомо, розробка та надалі реалізація стратегії розвитку підприємства є невід'ємним елементом стратегічного менеджменту та планування його стабільного функціонування на довгострокову перспективу. Ті підприємства, які не стратегують власний розвиток, по суті, не реалізують одну з провідних функцій управління – функцію планування. Разом із тим, формування корпоративної стратегії – достатньо складний процес, складовими (попередніми етапами) якого є розробка та обґрунтування положень цілої низки функціональних стратегій бізнесу. Враховуючи посилення конкуренції на ринках, серед останніх все більшої важливості та актуальності набуває стратегія інноваційного розвитку, що в економічній літературі набула розуміння як план дій із досягнення цілей у сфері розробки та впровадження нових рішень (інновацій, прогресивних технологій), які визначають напрями інвестицій у коротко-, середньо- та довгостроковому горизонті, критерії оцінки, необхідні ресурси та основні дії, потрібні для досягнення мети в сфері інноваційного розвитку підприємства. Таким чином стратегія інноваційного розвитку являє собою довгостроковий план заходів із досягнення мети і цілей активізації інноваційної діяльності і впровадження її результатів заради ефективізації бізнесу.

З іншого боку, останнім часом в економічній літературі все більше оперують поняттям "інноваційна стратегія" та можна віднайти багато її визначень як один із засобів досягнення цілей підприємства, що відрізняється новизною для даного підприємства, для ринку, для споживачів тощо; як стратегія, орієнтована на передбачення глобальних змін в економічній ситуації, пошук масштабних рішень, спрямованих на зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток підприємства. Попри, на перший погляд, дещо інше змістове наповнення, подальше прискіпливе вивчення наукових публікацій із цієї проблематики переконливо доводить, що все-таки йдеться не про інноваційну стратегію, а про стратегію інноваційного розвитку, коли розуміється фактично одне й те ж.

Актуальність цього дослідження полягає у двох аспектах: по-перше, розробка нових методико-прикладних підходів до формування й реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства; по-друге, надання нового змісту, а відтак і прикладного наповнення поняттю "інноваційна стратегія розвитку" в бізнесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем, які стосуються загальних аспектів управління політикою інноваційного типу

розвитку підприємств і організацій, висвітлені у публікаціях низки вітчизняних науковців, зокрема таких, як В. Мунтіян [8, с. 158-174], Д. Покришка [10, с. 102-110] та ін.

Аспекти стратегічного менеджменту у сфері планування та реалізації політики інноваційного розвитку підприємств аналізуються у дослідженнях таких науковців, як І. Козловський [4], Л. Лісовська [5, с. 364-370], І. Матюшенко [7, с. 108-120], Л. Федулова [12, с. 54-64].

У працях М. Барни та Н. Руцишин [1, с. 23-30;11, с. 144-152], С. Давимуки [2, с. 15-25], Т. Васильціва [3, с. 128-136] та ін. показані механізми, інструменти й засоби, які можуть впроваджуватися підприємствами у межах їх інноваційних стратегій та орієнтовані на створення й активне впровадження та поширення інновацій.

Однак, попри значний масив результатів досліджень, присвячених питанням формування та реалізації стратегій інноваційного розвитку суб'єктів господарювання, слід вказати, що питання саме нових інноваційних підходів безпосередньо до стратегування розвитку суб'єктів бізнесу є недостатньо вивченими у науковому дискурсі.

Постановка завдання. Метою статті є розробка нових методико-прикладних підходів до формування й реалізації стратегії інноваційного

розвитку підприємства, а також надання нового змісту і прикладного наповнення поняттю “інноваційна стратегія розвитку” в бізнесі.

Вклад основного матеріалу дослідження. У результаті узагальнення теоретико-методичних засад та прикладних результатів активізації інноваційної діяльності в бізнесі є підстави вважати, що за умови розгляду інноваційної стратегії розвитку підприємства дещо ширше, ніж як стратегія інноваційного розвитку бізнесу, як сутнісно-змістова, так і прикладна значимість політики в цій сфері.

Такий метод дозволяє надати наступне визначення досліджуваному поняттю, а саме: інноваційна стратегія розвитку бізнесу – це загальний план, що орієнтований на досягнення мети і стратегічних цілей розвитку підприємства у довгостроковій перспективі, який розробляється (та, відповідно, реалізується) зі застосуванням новативних підходів до стратегічного менеджменту та інструментарій якого передбачає зростання й реалізацію фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів за рахунок системної й ефективної інноваційно-технологічної активності (рис. 1).

Рис. 1. Концепт нового бачення інноваційної стратегії розвитку підприємства

Джерело: авторська розробка

У відповідності до пропонованої специфіки в частині бачення нової ролі інноваційної стратегії розвитку підприємства закономірно актуалізуються принципові ознаки (положення) такого методичного підходу до стратегічного планування поступу суб'єкта господарювання (табл. 1).

Вони знову ж таки складаються з двох блоків (етапів) формування стратегії: (1) інноваційні підходи до розробки стратегії (власне, новизна тут може бути різною – від нових елементів та етапів стратегування до нестандартної послідовності в частині реалізації механізмів, інструментів та засобів, методів контролю та коригування стратегії тощо); (2) превалювання інноваційно-технологічних аспектів у всіх елементах корпоративної

стратегії бізнесу, особливо у цільовій орієнтації стратегічних положень політики, визначенні корпоративної місії, ідентифікації конкурентних переваг, підходах до утвердження корпоративної культури та компетенцій в управлінні бізнесом, орієнтації на відповідні (інноваційні) ринкові сегменти та ресурсне забезпечення бізнес-процесів, продукти, визначенні перспектив і програм розвитку та принципів менеджменту.

Власне, в частині нових підходів до розробки та конфігурації елементів інноваційної стратегії розвитку, до прикладу, етапи процесу її формування можуть набувати вигляду як на рис. 2.

Таблиця 1

Принципові положення інноваційної стратегії розвитку підприємства

Ознаки	Новативні блоки	Відмінності від елементів класичних стратегій зростання на інноваційних засадах
Підхід до розробки	1. Новий підхід до стратегування розвитку бізнесу	Інноваційні рішення у побудові корпоративної та функціональної стратегій розвитку бізнесу щодо: <ul style="list-style-type: none"> ☒ етапності реалізації та досягнення проміжних результатів; ☒ зміни стратегічних альтернатив; ☒ диверсифікації суб'єктів та об'єктів реалізації стратегії; ☒ джерел залучення ресурсного потенціалу; ☒ різновекторності впровадження ☒ ін.
Цільова орієнтація	2. Максимальна зорієнтованість на інновації та технологічне зростання	Системний сталий розвиток бізнесу на основі комплексного впровадження інновацій і прогресивних технологій у всіх сферах
Корпоративна місія		Орієнтація на розвиток людського потенціалу і інтелектуалізацію (внутрішня компонента), технологічну конкурентоспроможність та лідерство (зовнішня компонента)
Конкурентні переваги		Фокусування на нецінових чинниках, зокрема якості і технологічності продукту
Культура та компетентність управління		Розвиток лідерства та інноваційного менеджменту; продуманого ризику щодо інноваційного підприємництва; розвиток внутрішнього і зовнішнього партнерства у сфері досліджень і розробок
Ринки		Розвиток нових та орієнтація на високотехнологічні сегменти ринку
Ресурси		Ставка на інвестиції в інновації й високотехнологічні стартапи, на венчурний капітал, вкладення у розвиток інтелектуально-кадрового ресурсу, цифровізацію внутрішніх і зовнішніх бізнес-процесів
Програми розвитку		Узгодження інноваційної, фінансово-інвестиційної та ресурсної політики
Продукт		Виключно інноваційна продукція, послуги
Принципи		Посадання інвестицій в інновації, проактивної інноваційно-технологічної діяльності та високого рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу

Джерело: авторська розробка.

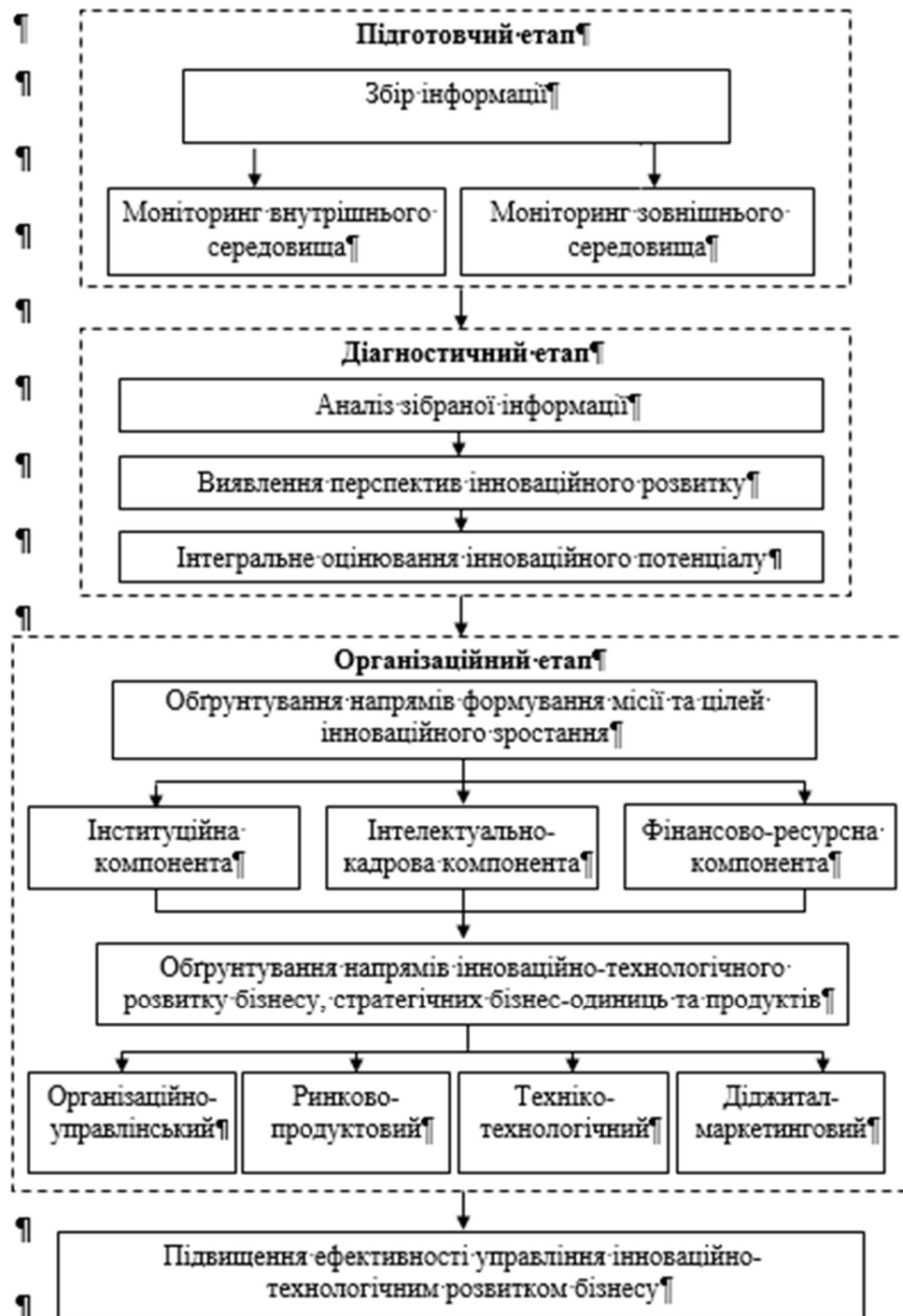

Рис. 2. Етапи інновативного підходу до формування інноваційної стратегії розвитку підприємства

Джерело: авторська розробка

Таким чином, етапність формування інноваційної стратегії розвитку бізнесу передбачає про-ходження: (1) підготовчого (головне завдання на цій стадії – зібрати повний спектр необхідної інформації, яка в підсумку дасть відповіді на питання: на скільки підприємство володіє потенціалом, достатнім для організації та ведення активної інноваційно-технологічної діяльності; які перспективи такої діяльності і розвитку; якими є

внутрішні слабкі місця в цій сфері; які можливі нові ніші для інноваційної продукції на існуючих та нових ринках), (2) діагностичного (більш глибокий аналіз інформації, зокрема на предмет ідентифікації перспектив інноваційного розвитку, а також тих чинників, які для цього потрібні – організаційно-управлінських, ресурсних, матеріально-технічних, інформаційних, у частині інтелектуальної власності і т. п.; інтегральне оцінювання інноваційного

потенціалу підприємства) та (3) організаційного (визначення місії та стратегічних цілей інноваційного розвитку, а також обґрунтування безпосередніх напрямів (векторів) такої діяльності в частині корпоративної структури назагал, її стратегічних бізнес-одиниць, функціонально-структурних напрямів і безпосередньо тих продуктів (товарів, робіт, послуг), які зараз, а також у стратегічній перспективі підприємство планує виводити на існуючі та на нові ринки збуту) етапів.

За будь-якого підходу до стратегування політики інноваційного розвитку підприємства завжди провідним аспектом залишаються напрями здійснення інноваційно-технологічної активності та цілі і завдання, яких потрібно досягти. При тому

найбільш раціональним підходом є обґрунтування відповідних цільових орієнтирів за видами інновацій, інноваційної активності (рис. 3).

Зрозуміло, що кожен бізнес і кожне підприємство є унікальними з огляду на їх розміри, види економічної діяльності, ресурсне забезпечення і т. п., відповідно об'єктивно неможливо є розробка певного стандартного набору стратегічних цільових орієнтирів. Водночас у загальному вони вибудовуються за такими групами інновацій, як (1) продуктові, (2) ринкові, (3) бізнес-технологічні, (4) організаційно-управлінські, (5) інтеграційні, (6) інтелектуально-кадрові.

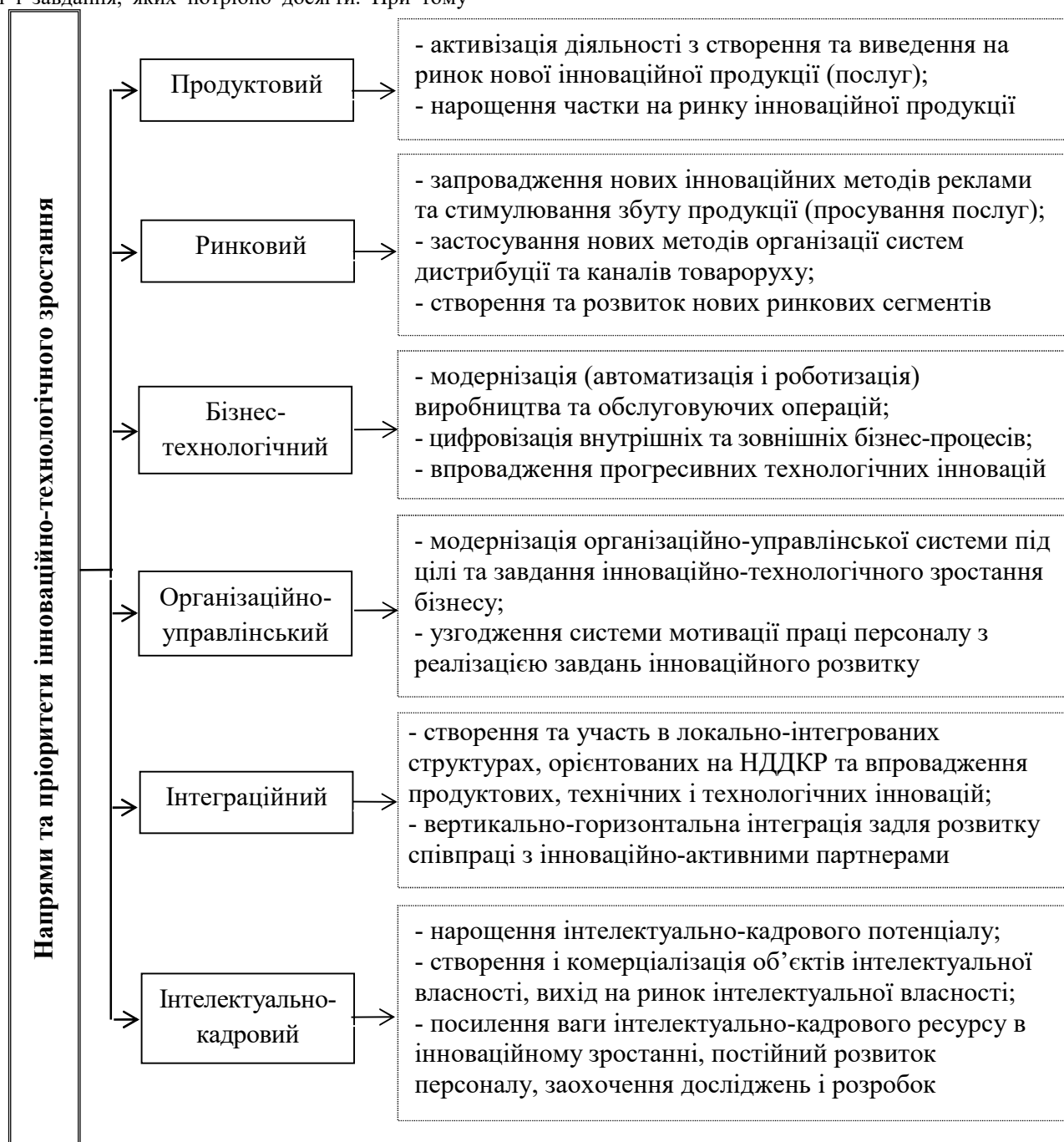

Рис. 3. Стратегічні пріоритети інноваційної стратегії розвитку підприємства за напрямами створення й впровадження інновацій та прогресивних технологій

Джерело: авторська розробка.

За кожним із цих напрямів важливо визначити стратегічні пріоритети, які й стануть фактично тими завданнями, на досягнення яких орієнтуватиметься політика керівництва підприємства у частині забезпечення стратегічного інноваційного розвитку.

Важливо вказати, що ці завдання одночасно слугуватимуть і критеріями успішності втілення в життя інноваційної стратегії розвитку бізнесу, відповідно, якості системи інноваційного менеджменту суб'єкта господарювання. При цьому важливо вести мову про реалізацію всієї сукупності завдань, а не частини з них. В іншому разі діяльність керівництва підприємства потрібно вважати недостатньо ефективною. Адже тільки реалізація всього спектра завдань дасть змогу гарантувати системний підхід до політики інноваційного зростання суб'єкта господарювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Інноваційну стратегію розвитку підприємства потрібно трактувати ширше, аніж стратегію розвитку бізнесу на інноваційних засадах, оскільки такий підхід привносить інновації не тільки у різні сфери його функціонування й розвитку, але й у сам процес розробки відповідного стратегічного плану, що надає конкурентні переваги вже безпосередньо на стадії процесу підготовки стратегії. За такого методу під інноваційною стратегією розвитку бізнесу слід розуміти загальний план, що орієнтований на досягнення мети і стратегічних цілей розвитку підприємства у довгостроковій перспективі, який розробляється і реалізується зі застосуванням новаторських підходів до стратегічного менеджменту та інструментарій якого передбачає зростання й реалізацію фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів за рахунок системної й ефективної інноваційно-технологічної активності.

Концепт нового бачення інноваційної стратегії розвитку підприємства на вході складається з нових інноваційних підходів, методів та засобів стратегічного менеджменту при стратегічному плануванні розвитку й реалізації економічного потенціалу бізнесу, а на виході – зі системної політики створення, впровадження і комерціалізації результатів досліджень і розробок, НДДКР та інноваційно-технологічної діяльності. При тому важливо, аби частина реінвестованого прибутку постійно спрямовувалася на модернізацію системи інноваційного менеджменту та в розвиток підсистеми інновацій та розробок.

Інновативний підхід до формування інноваційної стратегії розвитку підприємства передбачає поетапне проходження трьох стадій: (1) підготовчої (формування інформаційно-аналітичного базису стратегічного планування), (2) діагностичної (аналізування інформації, інтегральне оцінювання інноваційного потенціалу та виявлення перспектив інноваційного розвитку бізнесу), (3) організаційної (визначення місії, стратегічних цілей, напрямів інноваційного зростання підприємства, його стратегічних бізнес-одиниць, функціонально-структурних напрямів, продуктів).

Визначення стратегічних пріоритетів у межах інноваційної стратегії розвитку підприємства доцільно здійснювати за типами / видами інновацій. Головно, це продуктовий, ринковий, бізнес-технологічний, організаційно-управлінський, інтеграційний та інтелектуально-кадровий.

Подальші наукові дослідження в цій сфері доцільно спрямувати на обґрунтування засобів моніторингу, аналізування та контролю ефективності реалізації інноваційної стратегії розвитку бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барна М. Ю., Руцишин Н. М. Структурні характеристики розвитку економіки: системно-аналітичний зріз. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2020. Т. 1, № 12 (44). С. 23-30.
2. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Львів : ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України", 2017. 528 с.
3. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. В. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Економічний дискурс*. 2017. № 4. С. 128-136.
4. Козловський І. В. Технологічна конкурентоспроможність і її значення для економіки України. *Ефективна економіка*. URL: http://scholar.google.com.ua/scholar_url?url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua.
5. Лісовська Л. С., Лушак Н. С. Аналіз шляхів підвищення технологічної конкурентоспроможності України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки*. 2010. № 683. С. 364-370.
6. Матюшенко І. Ю. Технологічна конкурентоспроможність України в умовах нової промислової революції і розвитку конвергентних технологій. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 108-120.
7. Мунтіян В. І. Конкурентоспроможність національної економіки як головний критерій економічної безпеки. *Механізм регулювання економіки*. 2009. № 2. С. 158-174.
8. Орлик І. О., Васильців Т. Г., Рудик С. А. Механізми та засоби активізації інноваційного розвитку підприємств роздрібної торгівлі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 102-109.
9. Покришка Д. С. Структурні чинники забезпечення конкурентоспроможності економіки України. *Стратегічні пріоритети*. 2006. № 1. С. 102-110.
10. Руцишин Н. М. Обґрунтування стратегічних напрямів та структурних результатів реформування економіки України. *Регіональна економіка*. 2020. № 4 (98). С. 144-152.
11. Федулова Л. І. Технологічний розвиток економіки України : монографія. Київ : ІЕП НАНУ, 2006. 627 с.

REFERENCES

1. Barna, M. Yu. and Ruschyshyn, N. M. (2020), Структурні характеристики розвитку економіки: системно-аналітичний зріз, *Internauka. Seriya: Ekonomichni nauky.*, T. 1, № 12 (44), s. 23-30.

2. Davymuka, S. A. and Fedulova, L. I. (2017), Креативний сектор економіки: досвід та напрямки розвитку : монографія, ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Дольшнього НАН України”, Львів, 528 s.

3. Vasyl'tsiv, T. H. Shekhlovych, A. M. and Vasyl'tsiv, V. V. (2017), Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України, *Економічний дискурс*, № 4, s. 128-136.

4. Kozlovs'kyj, I. V. Tekhnolohichna konkurentospromozhnist' i ii znachennia dlia ekonomiky Ukrainy, *Efektivna ekonomika*, available at: http://scholar.google.com.ua/scholar_url?url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua.

5. Lisovs'ka, L. S. and Luschak, N. S. (2010), Аналіз шляхів підвищення технічної конкурентоспроможності України, *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. *Problemy ekonomiky.*, № 683, s. 364-370.

6. Matiushenko, I. Yu. (2016), Tekhnolohichna konkurentospromozhnist' Ukrainy v umovakh novoi promyslovoi revoliutsii i rozvytku konverhentnykh tekhnolohij, *Problemy ekonomiky*, № 1, s. 108-120.

7. Muntiian, V. I. (2009), Konkurentospromozhnist' natsional'noi ekonomiky iak holovnyj kryterij ekonomichnoi bezpeky, *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, № 2, s. 158-174.

8. Orlyk, I. O. Vasyl'tsiv, T. H. and Rudyk, S. A. (2016), Механізми та засоби активізації інноваційного розвитку підприємств роздрібно торгівлі, *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.*, № 1, s. 102-109.

9. Pokryshka, D. S. (2006), Структурні чинники забезпечення конкурентоспроможності економіки України, *Стратегічні пріоритети*, № 1, s. 102-110.

10. Ruschyshyn, N. M. (2020), Обґрунтування стратегічних напрямів та структурних результатів реформування економіки України, *Регіональна економіка*, № 4 (98), s. 144-152.

11. Fedulova, L. I. (2006), Tekhnolohichnyj rozvytok ekonomiky Ukrainy : monohrafiia, IEP NANU, Kyiv, 627 s.

Стаття надійшла до редакції 18 жовтня 2023 року